

VIÐSKIPTARÁÐ ÍSLANDS
ICELAND CHAMBER
OF COMMERCE

Margt smátt gerir eitt stórt

Sameining sveitarfélaga

Frosti Ólafsson, framkvæmdastjóri Viðskiptaráðs

Ársping SASS 2015 - 29. október

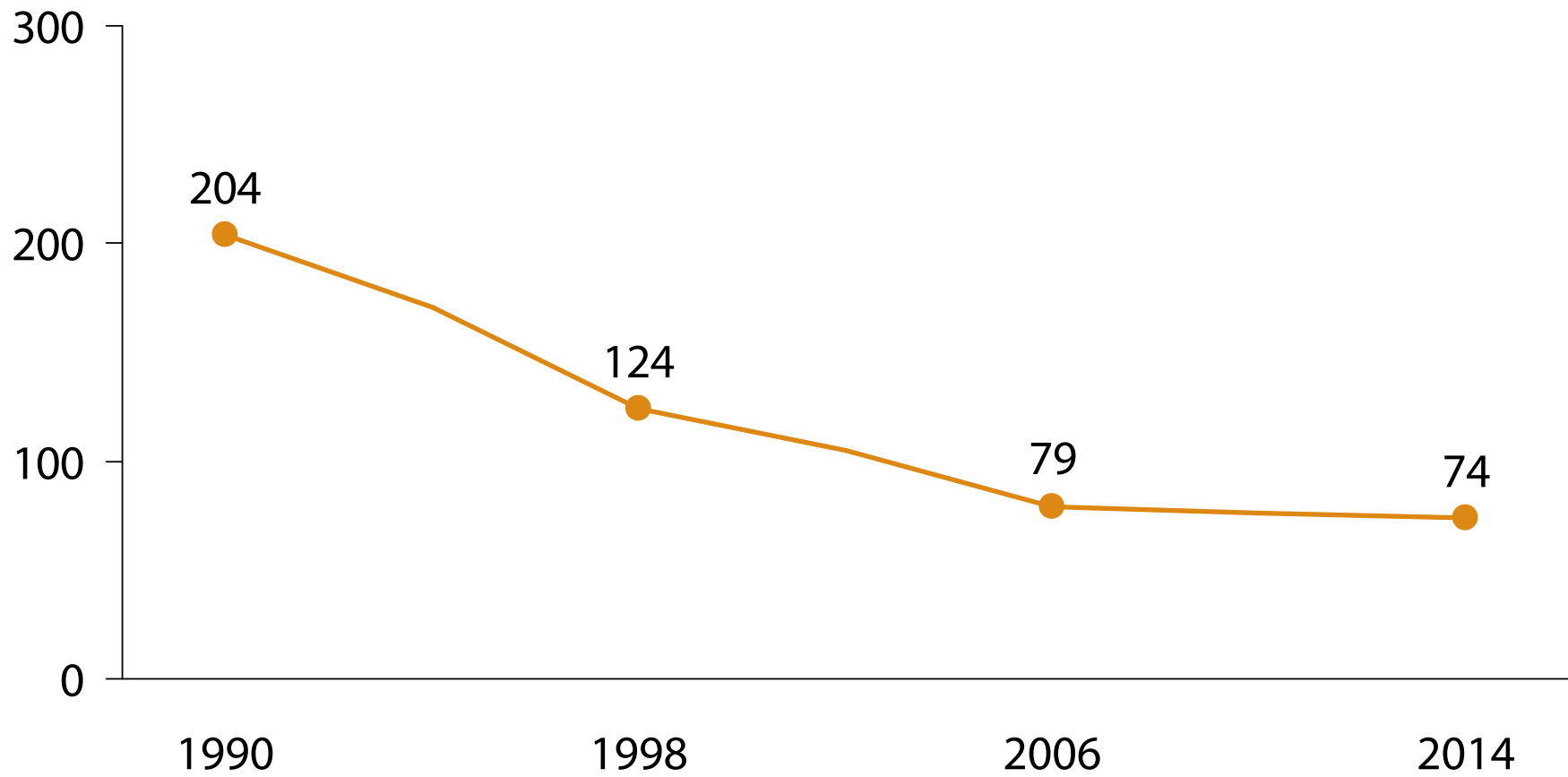

1. Hálfnað verk þá hafið er?

2. Aukin framleiðni nauðsynleg
3. Ávinningur sameininga
4. Þrándur og Þrándur í götu
5. Hvert ætti að stefna?

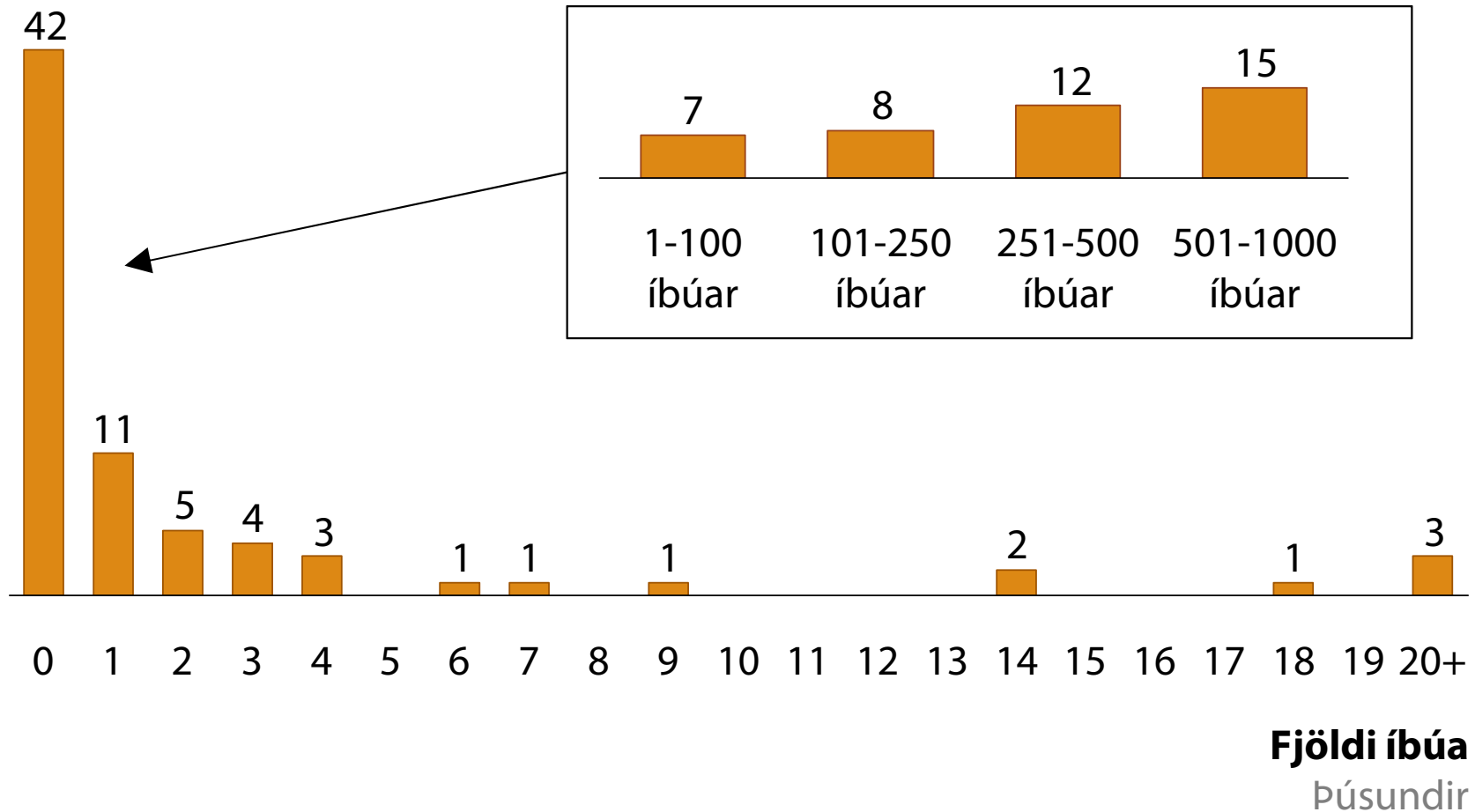
Sveitarfélögum fækkaði verulega í kringum síðustu aldamót en síðan þá hefur dregið úr sameiningum

Fjöldi sveitarfélaga

Þrátt fyrir þetta telur ennþá yfir helmingur sveitarfélaga landsins innan við 1.000 íbúa

Fjöldi sveitarfélaga

1. Hálfnað verk þá hafið er?

2. Aukin framleiðni nauðsynleg

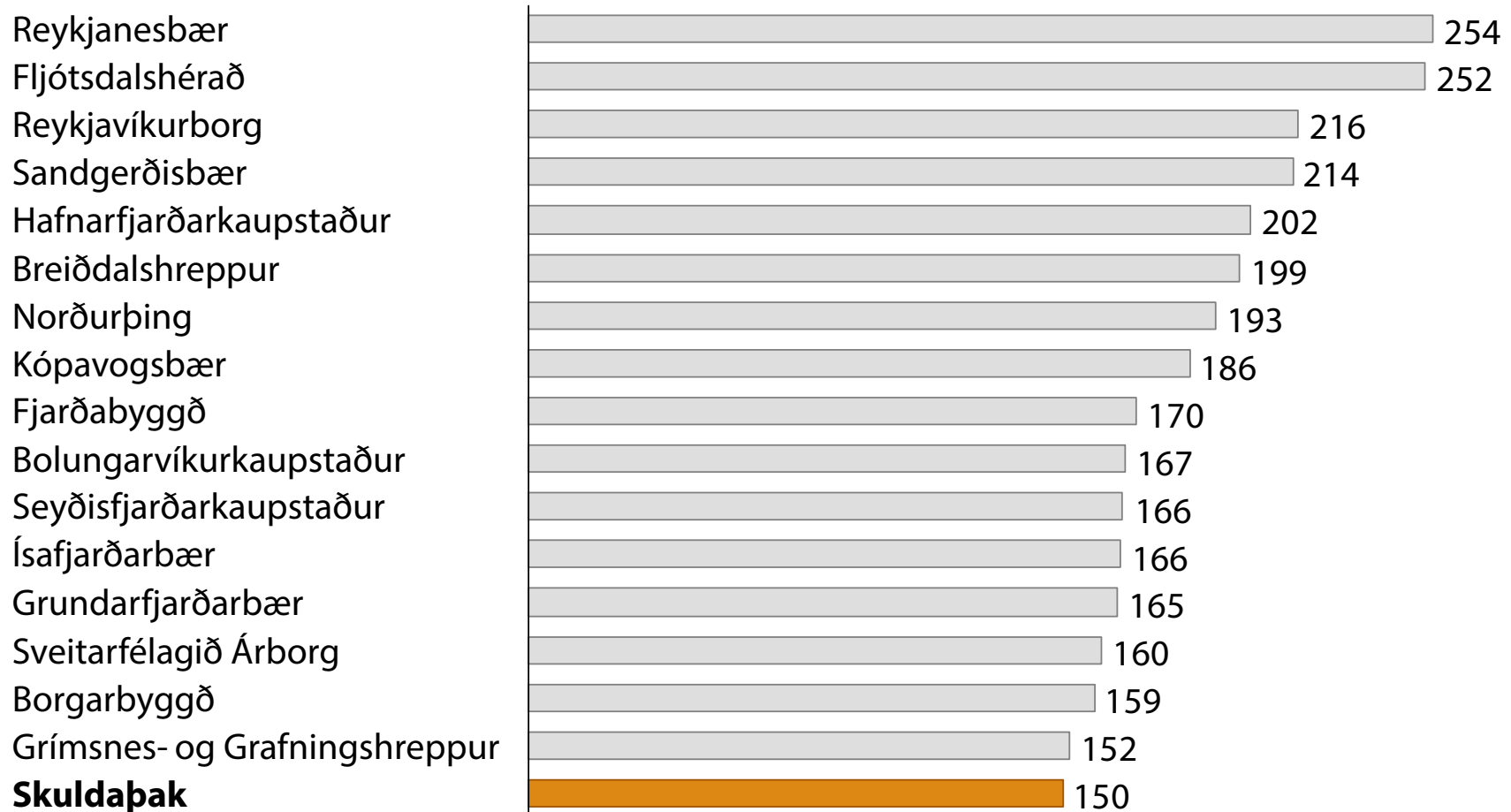
3. Ávinningur sameininga

4. Þrándur og Þrándur í götu

5. Hvert ætti að stefna?

Skuldastaða margra sveitarfélaga er erfið og því nauðsynlegt að leita allra leiða til að bæta rekstrarafkomu

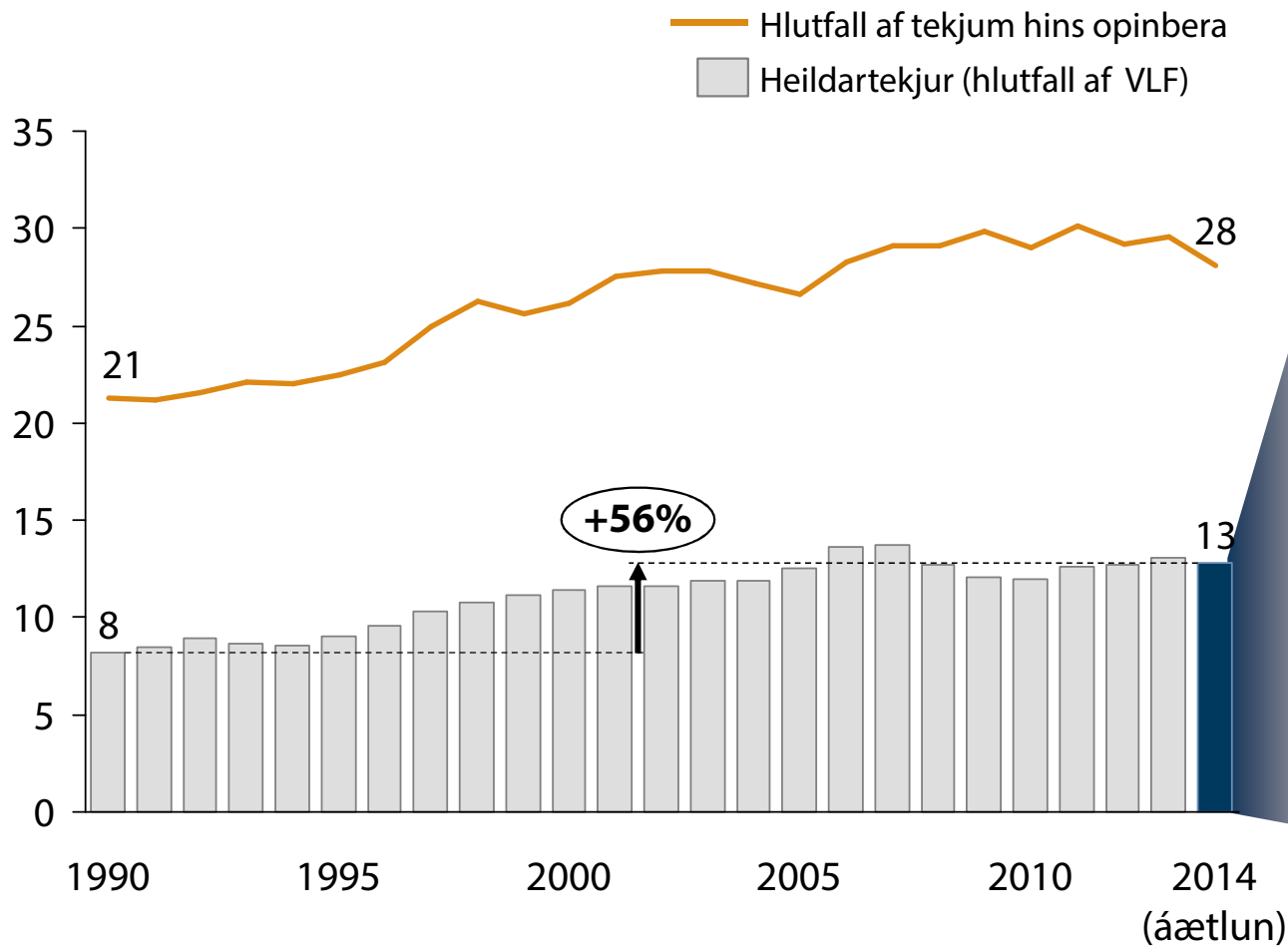
Skuldir og skuldbindingar A+B hluta sem hlutfall af tekjum (%), 2014

Um leið er ljóst að hlutdeild og umfang sveitastjórnarstigsins í skattheimtu hefur aukist á undanförunum árum

Þróun tekna sveitarfélaga

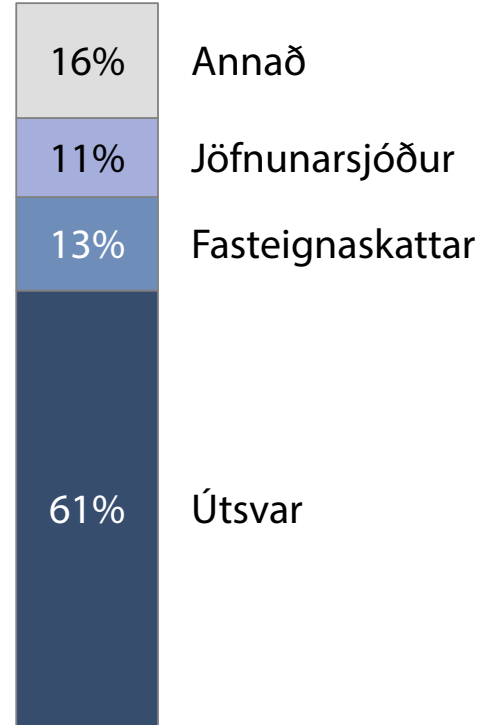
%, 1990-2014

Samsetning tekna

2014

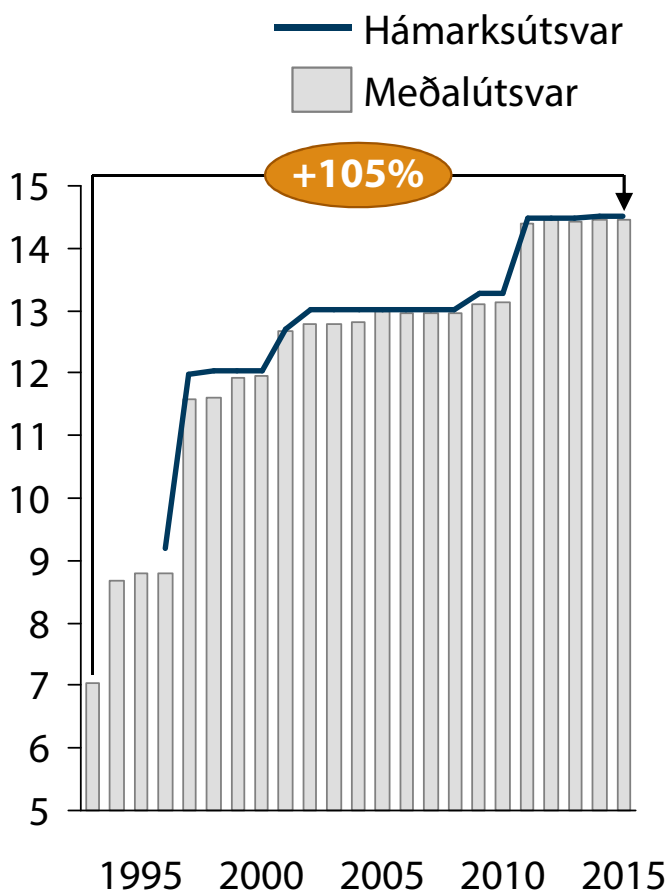
255 ma.kr.

Hækkun útsvars, fasteignagjalda og framlags til jöfnunarsjóðs skýrir stærstan hluta þeirrar aukningar

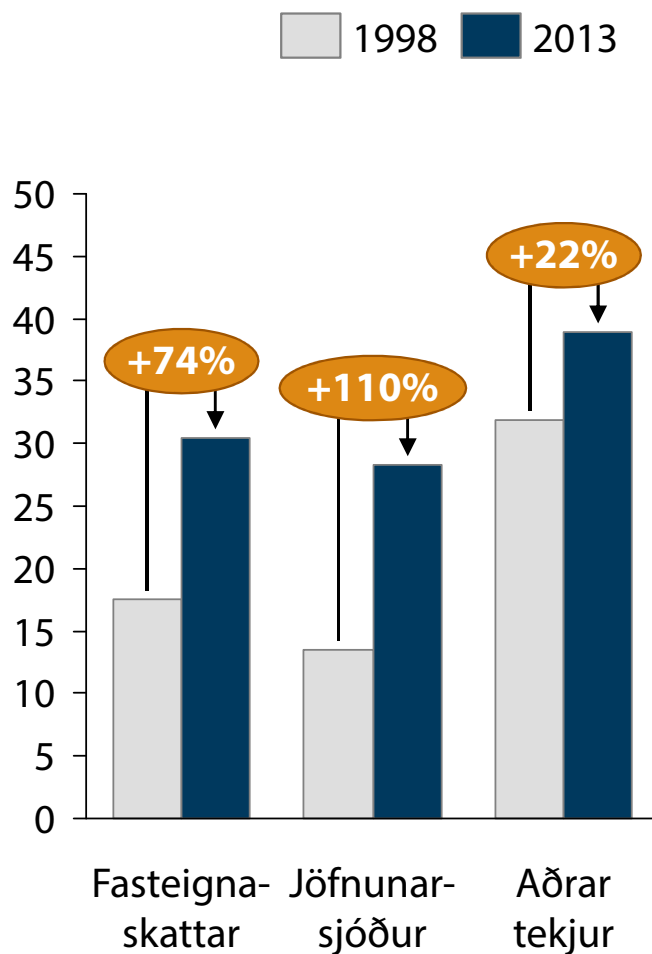
Þróun útsvarsprósentu

% af launatekjum, 1993-2015

Þróun annarra tekjustofna

Ma. kr. á föstu verðlagi

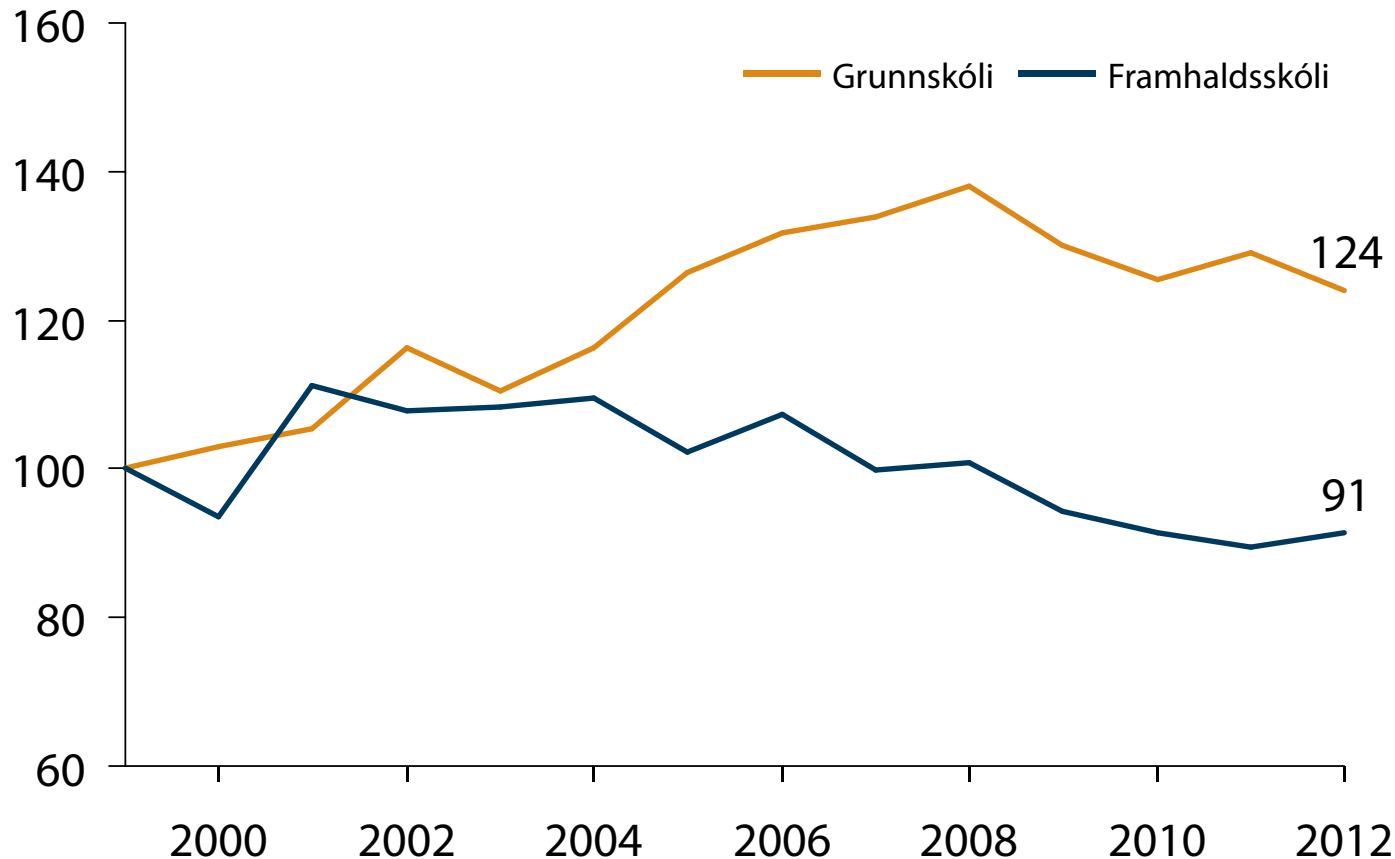

- **Meðalútsvarsprósentu sveitarfélaga** hefur ríflega tvöfaldast síðustu tvo áratugi
- Raunhækkun **fasteignaskatta** nemur 74% síðustu 15 ár
- Frá árinu 2008 hefur **meðalskattprósentu fasteignaskatts** á íbúðahúsnæði hækkað um 10%
- **Framlög til jöfnunarsjóðs** hafa ríflega tvöfaldast á síðustu 15 árum

Aukið umfang rekstrar skýrist ekki nema að hluta til af tilfærslu verkefna til sveitastjórnarstigsins

Þróun fjárframlaga á hvern nemanda á grunnskólastigi samanborið við framhaldsskólastig

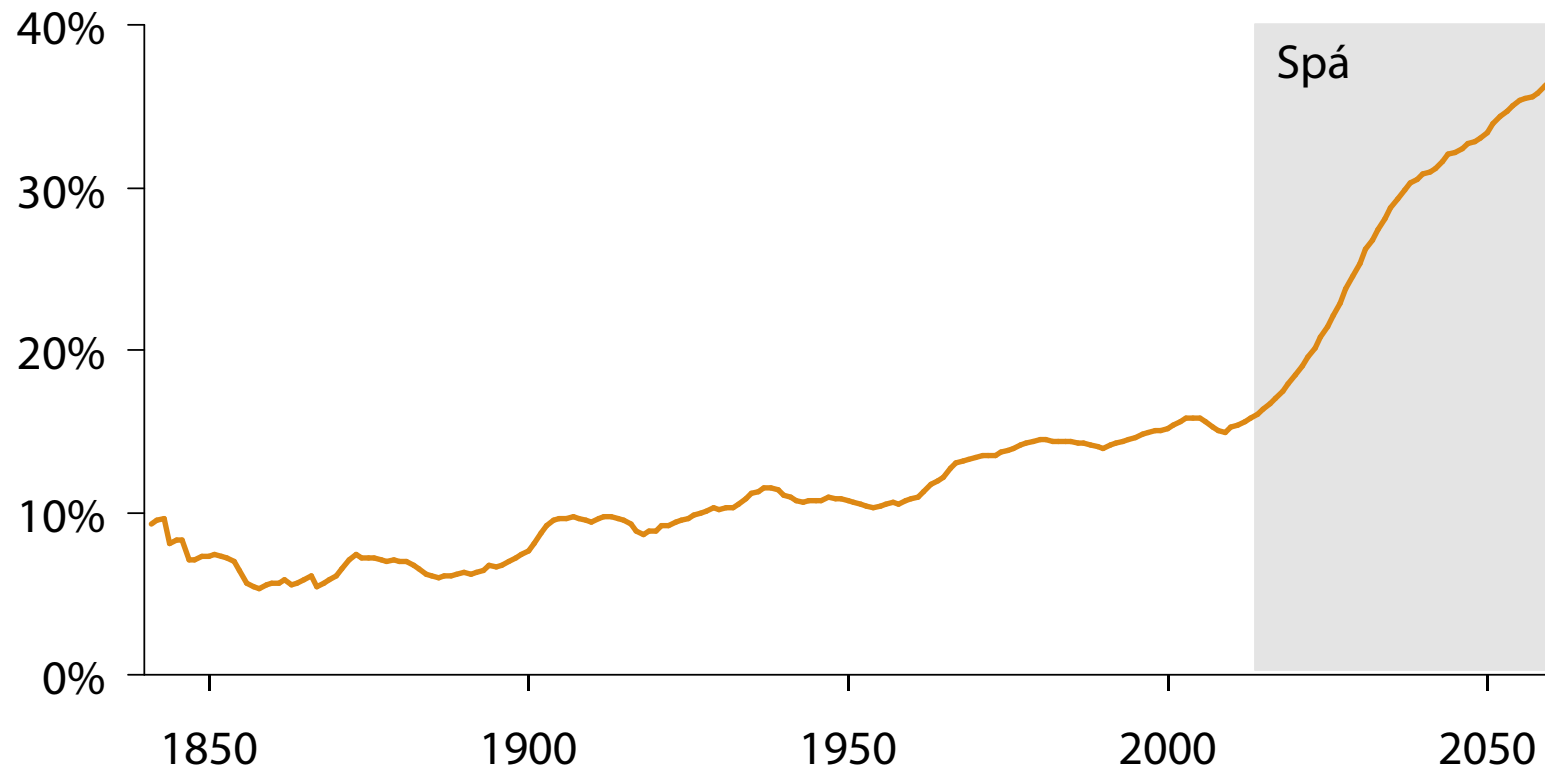
Vísitala (100 = fjárframlög árið 1999)

- Aukna hlutdeild sveitarfélaga í rekstri hins opinbera **má að hluta rekja til flutnings verkefna frá ríki til sveitarfélaga**, t.a.m. grunnskóla og þjónusta við fatlaða
- Þegar stærstu útgjaldaliðirnir eru skoðaðir nánar er þó ljóst að **aðhald sveitarfélaga hefur verið hlutfallslega minna** og tekjupörf vaxið í samræmi við það

Hröð öldrun þjóðarinnar mun setja enn frekari þrýsting á rekstur sveitarfélaga á komandi árum

Ellilífeyrisþegar sem hlutfall af vinnandi einstaklingum¹

¹ Ellilífeyrisþegar, 67 ára og eldri, sem hlutfall af fólki á vinnufærum aldri, 25-67 ára

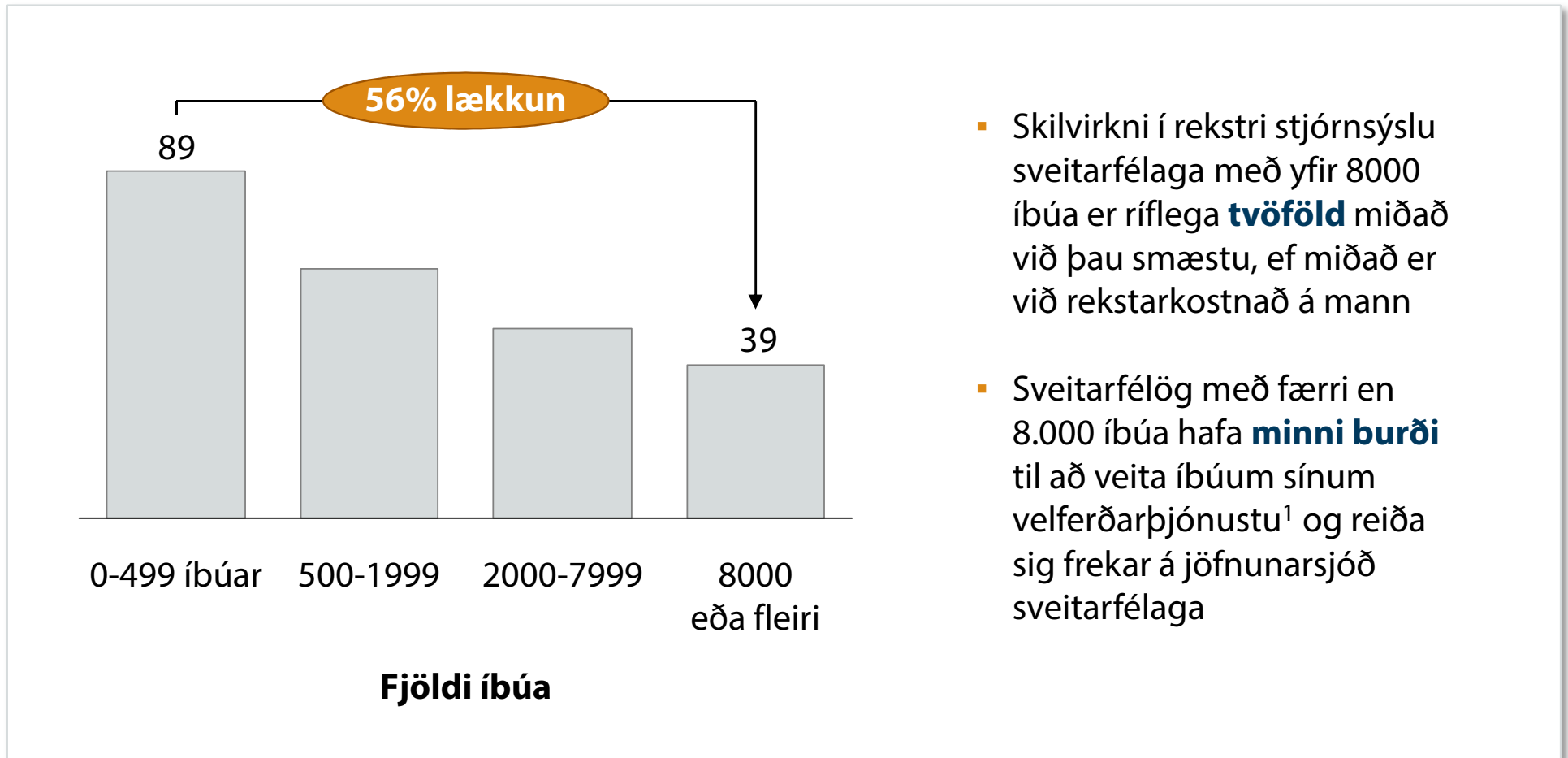
Aukin framleiðni er eina leiðin til að ná að bæta afkomu sveitarfélaga án þess að skerða lífskjör

Mögulegar aðgerðir til að bæta rekstrarafkomu	Áhrif á einstaklinga	
	Aðgengi að þjónustu	Skattbyrði
Minna þjónustuframboð	✗	✓
Hækkun skatta	✓	✗
Hækkun gjaldskráa	✗	✓
Aukin framleiðni	✓	✓

1. Hálfnað verk þá hafið er?
2. Aukin framleiðni nauðsynleg
- 3. Ávinningur sameininga**
4. Þrándur og Þrándur í götu
5. Hvert ætti að stefna?

Smærri sveitarfélög eru mun dýrari í rekstri þegar horft er til stjórnsýslukostnaðar þeirra

Stjórnsýslukostnaður á hvern íbúa (þús. kr. á ári)²

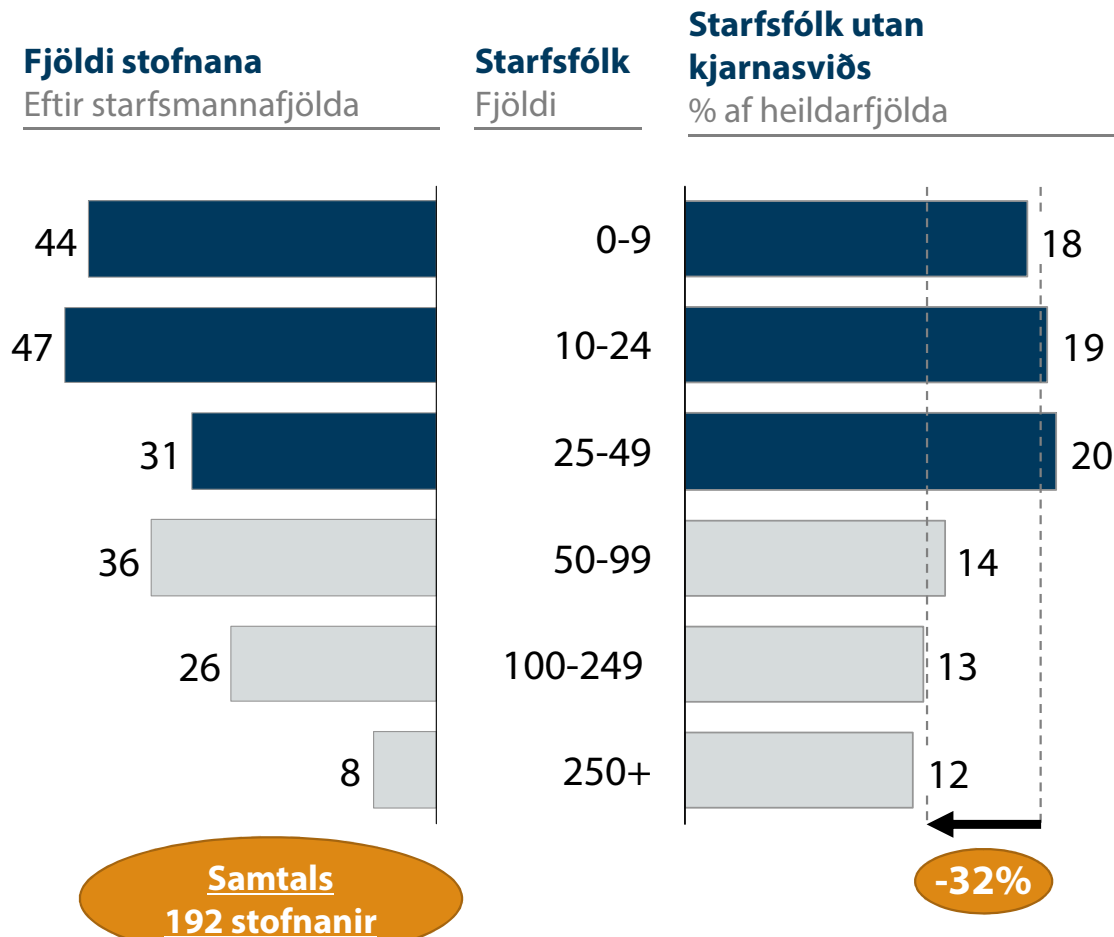
- Skilvirkni í rekstri stjórnsýslu sveitarfélaga með yfir 8000 íbúa er ríflega **tvöföld** miðað við þau smæstu, ef miðað er við rekstarkostnað á mann
- Sveitarfélög með færri en 8.000 íbúa hafa **minni burði** til að veita íbúum sínum velferðarþjónustu¹ og reiða sig frekar á jöfnunarsjóð sveitarfélaga

¹ Miðað var við 8000 manna lágmarksíbúafjölda þegar málefni fatlaðra voru færð yfir á sveitastjórnarstigið af þessum ástæðum

² Gögn frá Sambandi íslenskra sveitarfélaga, útreikningar verkefnisstjórnar

Hliðstæðu við þessar áskoranir má finna hjá fámennum opinberum stofnunum

Stærri stofnanir hafa meiri burði til að veita kjarnaþjónustu

Stórar stofnanir hafa meiri burði til þess að uppfylla kröfur stjórnsýslulaga

Umboðsmaður Alþingis¹

Smáar stofnanir geta átt erfitt með að laða til sín hæft starfsfólk, þar sem hætt er við faglegri einangrun og framamöguleikar innan stofnunar eru takmarkaðir

Skýrsla nefndar um ábyrgð, valdsvið og stjórnunarumboð forstöðumanna ríkisstofnana (2000)

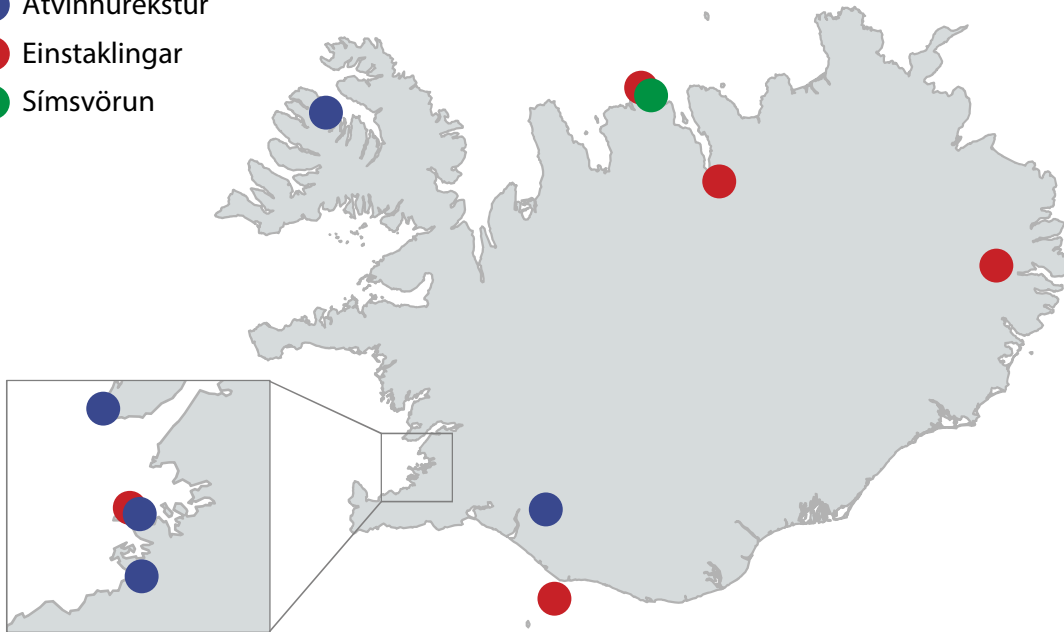
¹ Erindi á málþingi þann 12. mars 2013

Sameining skattembætta sýnir vel þá gæða- og framleiðniaukningu sem unnt er að ná í krafti stærðar

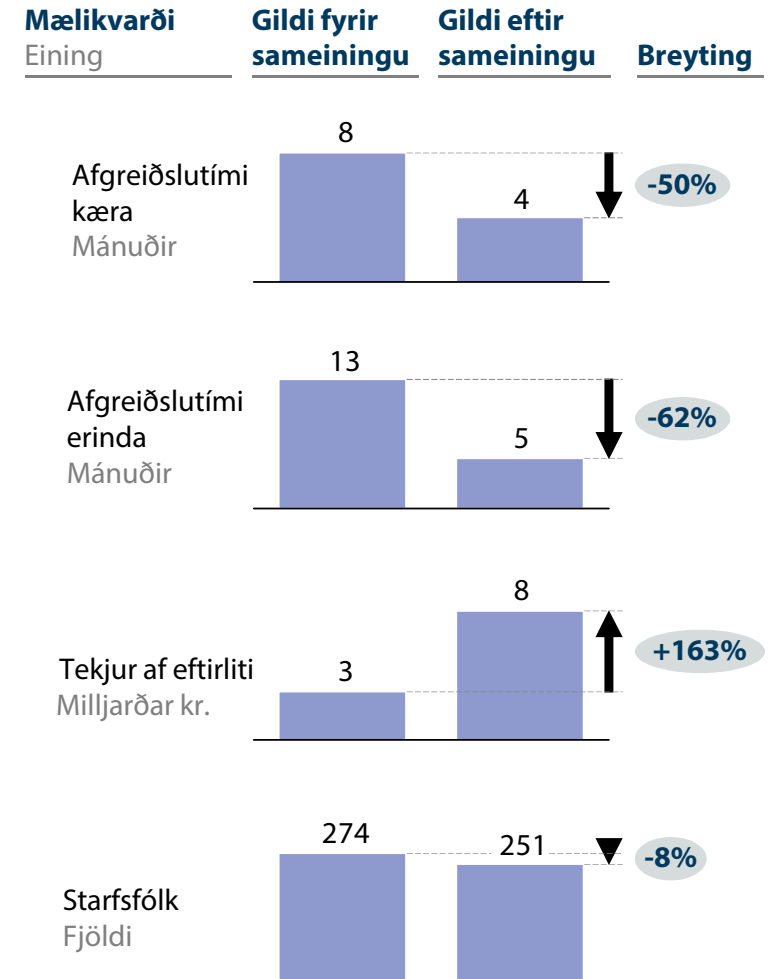
- Embættum var fækkað úr tíu í eitt árið 2010
- Aukin sérhæfing og samnýting stoðþjónustu leiddi til betri þjónustu og skilvirkari rekstrar
- Sameinað embætti náði þessum árangri samhliða 17% samdrætti í opinberri fjárveitingu
- 98% starfsfólks er sátt við sameininguna¹

Sameining leiddi til sérhæfingar starfsstöðva um allt land

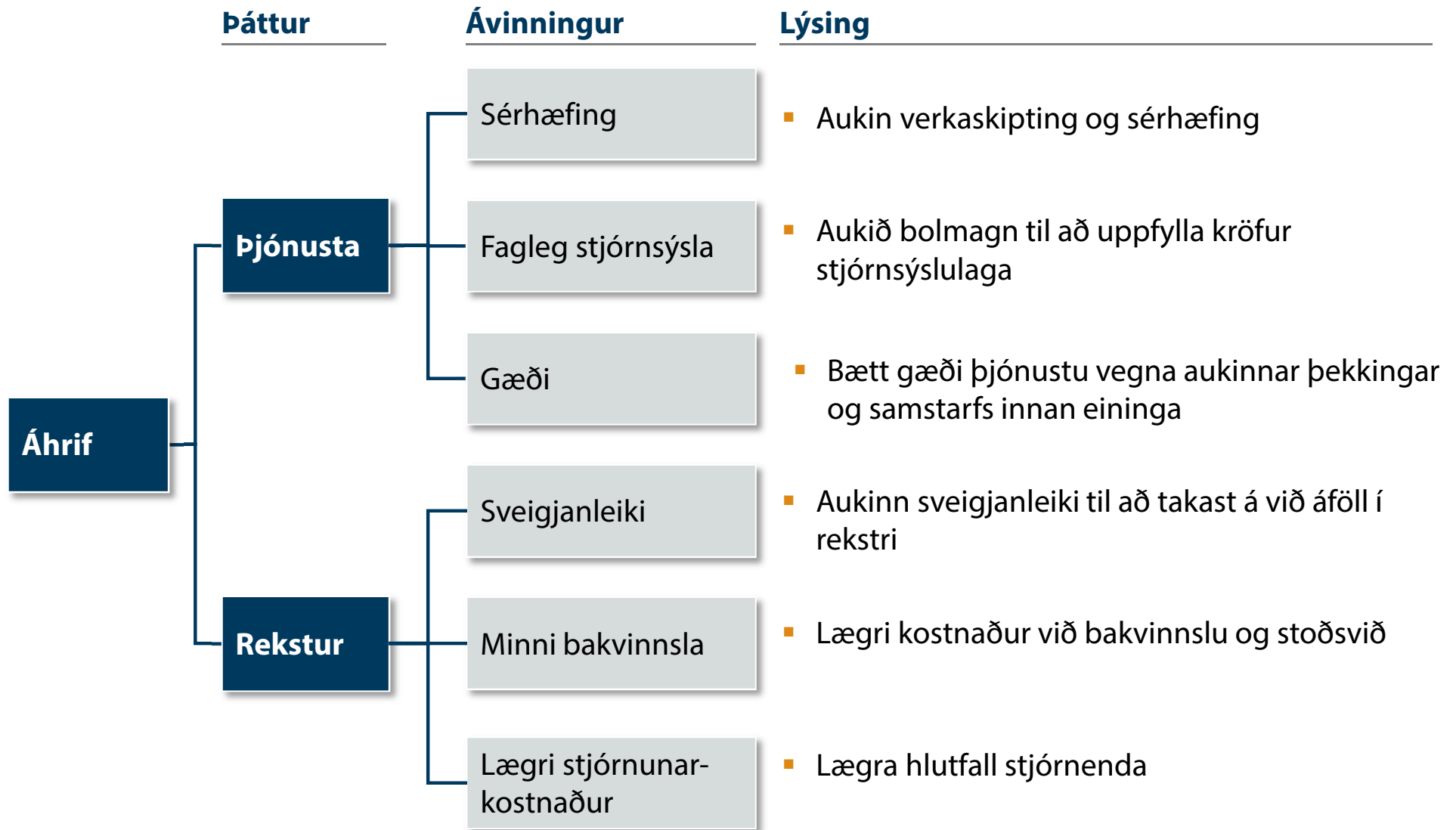
- Atvinnurekstur
- Einstaklingar
- Símsvörun

Mælikvarðar sýna góðan árangur

Bætt gæði þjónustu eru ekki síður mikilvægur ávinningur sameininga en sterkari rekstrargrundvöllur

1. Hálfnað verk þá hafið er?
2. Aukin framleiðni nauðsynleg
3. Ávinningur sameininga

4. Þrándur og Þrándur í götu

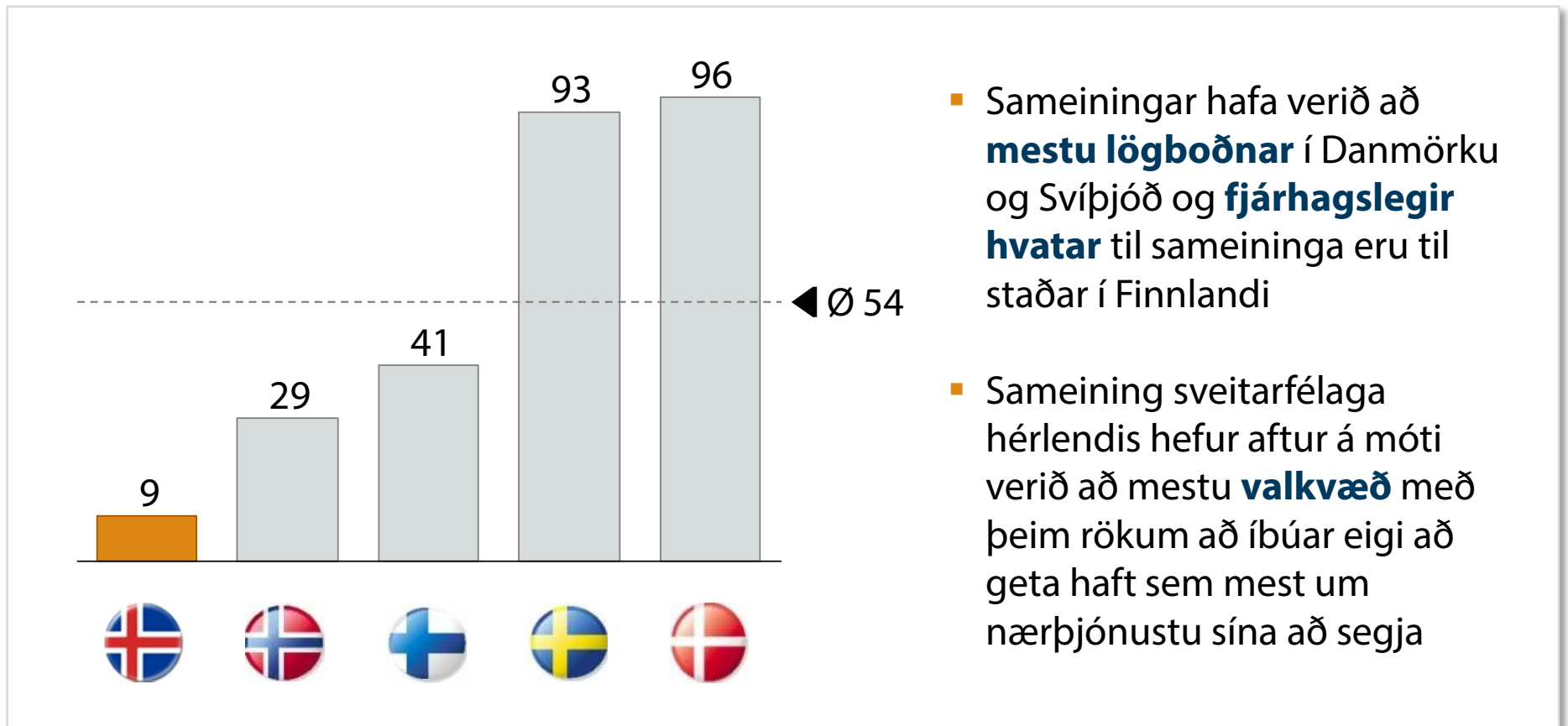
a. Nærþjónustuþversögnin

b. Jöfnunarsjóður sveitarfélaga

5. Hvert ætti að stefna?

Samanborið við nágrannalöndin er hlutfall lítilla sveitarfélaga hátt á Íslandi

Hlutfall sveitarfélaga með yfir 8 þúsund íbúa (%)

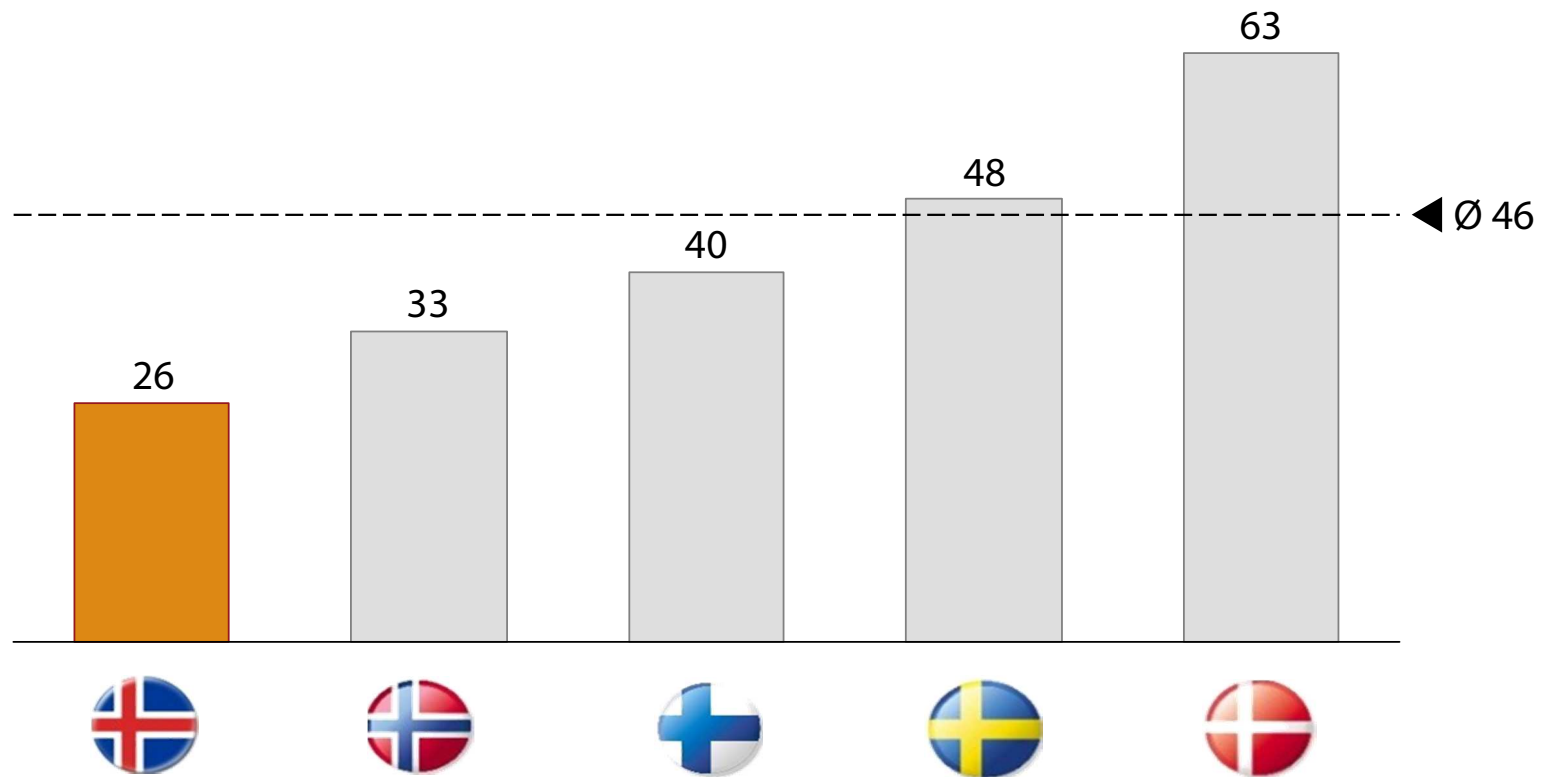

1 Miðað var við 8000 manna lágmarksíbúafjölda þegar málefni fatlaðra voru færð yfir á sveitastjórnarstigið af þessum ástæðum

2 Gögn frá Sambandi íslenskra sveitarfélaga, útreikningar verkefnisstjórnar

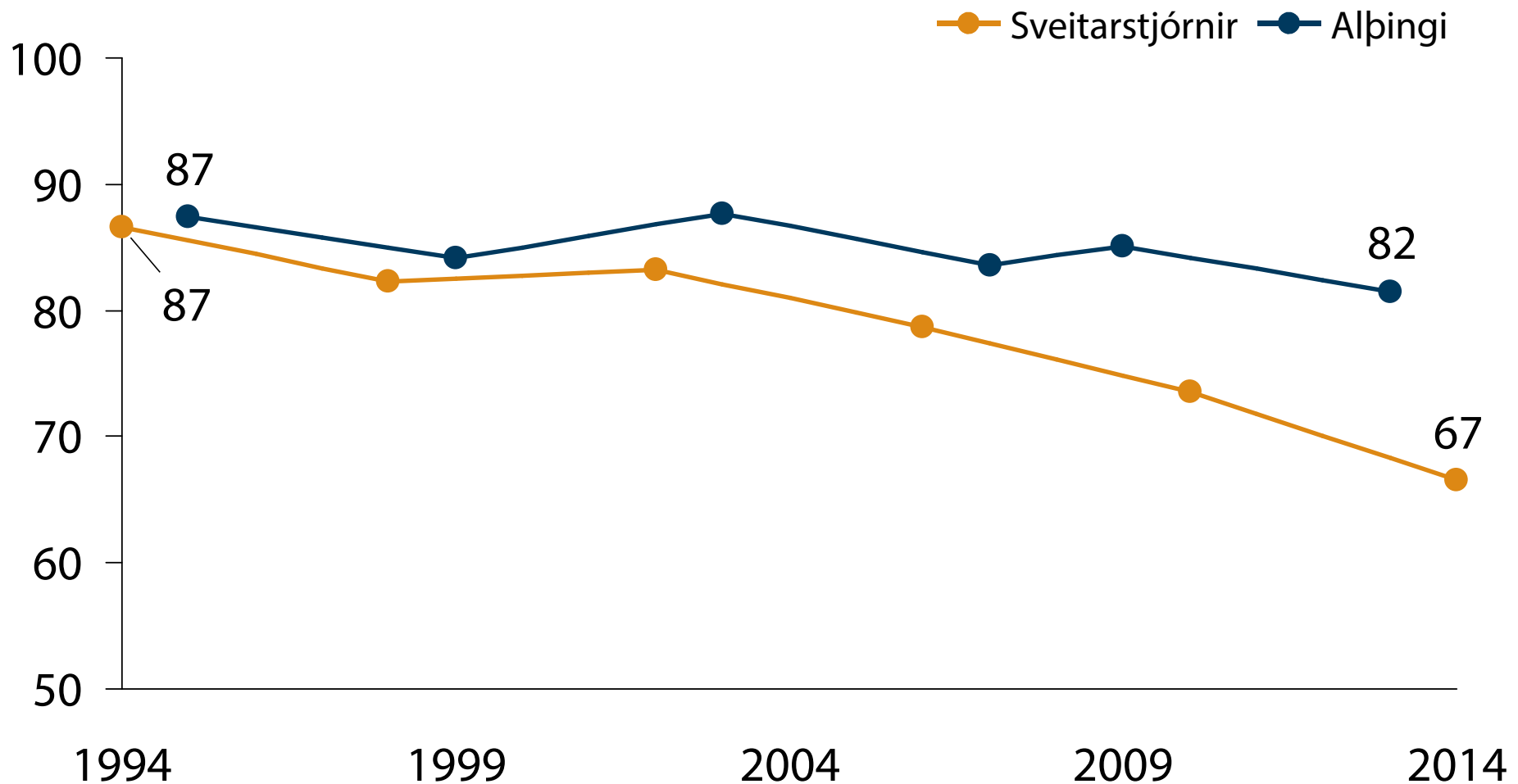
Afleiðing þess er þó sú að Ísland ver lægra hlutfalli opinberra fjármuna á neðri stjórnsýslustigum

Hlutfall útgjalda hins opinbera á sveitarstjórnarstigi (%)

Þá styður þróun kosningaþátttöku ekki kenningar um að íbúar telji sig hafa meiri áhrif í gegnum sveitastjórnir

Kosningaþátttaka í alþingis- og sveitarstjórnarkosningum, %

1. Hálfnað verk þá hafið er?
2. Aukin framleiðni nauðsynleg
3. Ávinningur sameininga

4. Þrándur og Þrándur í götu

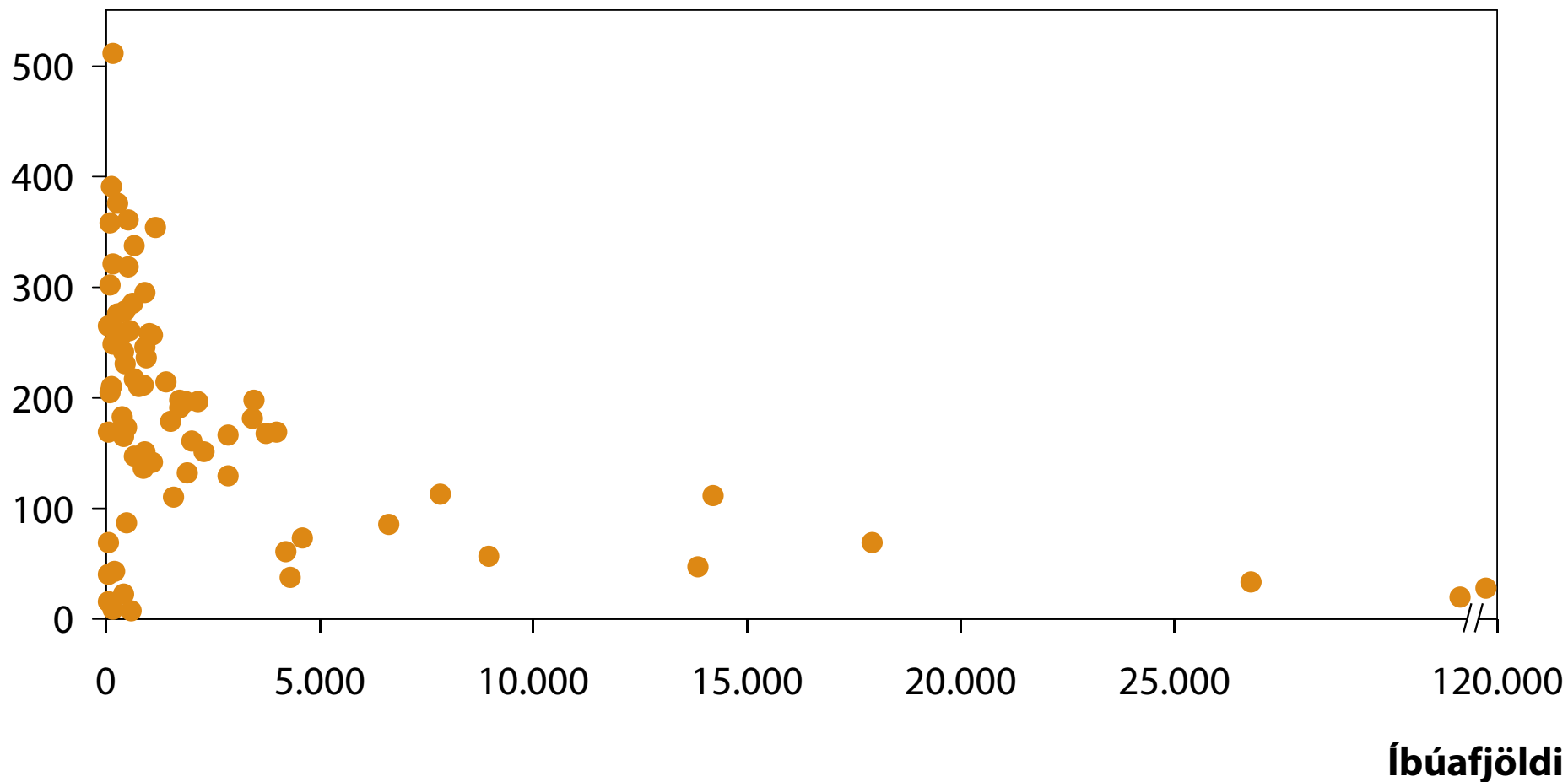
a. Nærþjónustuþversögnin

b. Jöfnunarsjóður sveitarfélaga

5. Hvert ætti að stefna?

Lítill sveitarfélög hljóta hlutfallslega mun meiri fjárframlög frá jöfnunarsjóði heldur en þau stærri

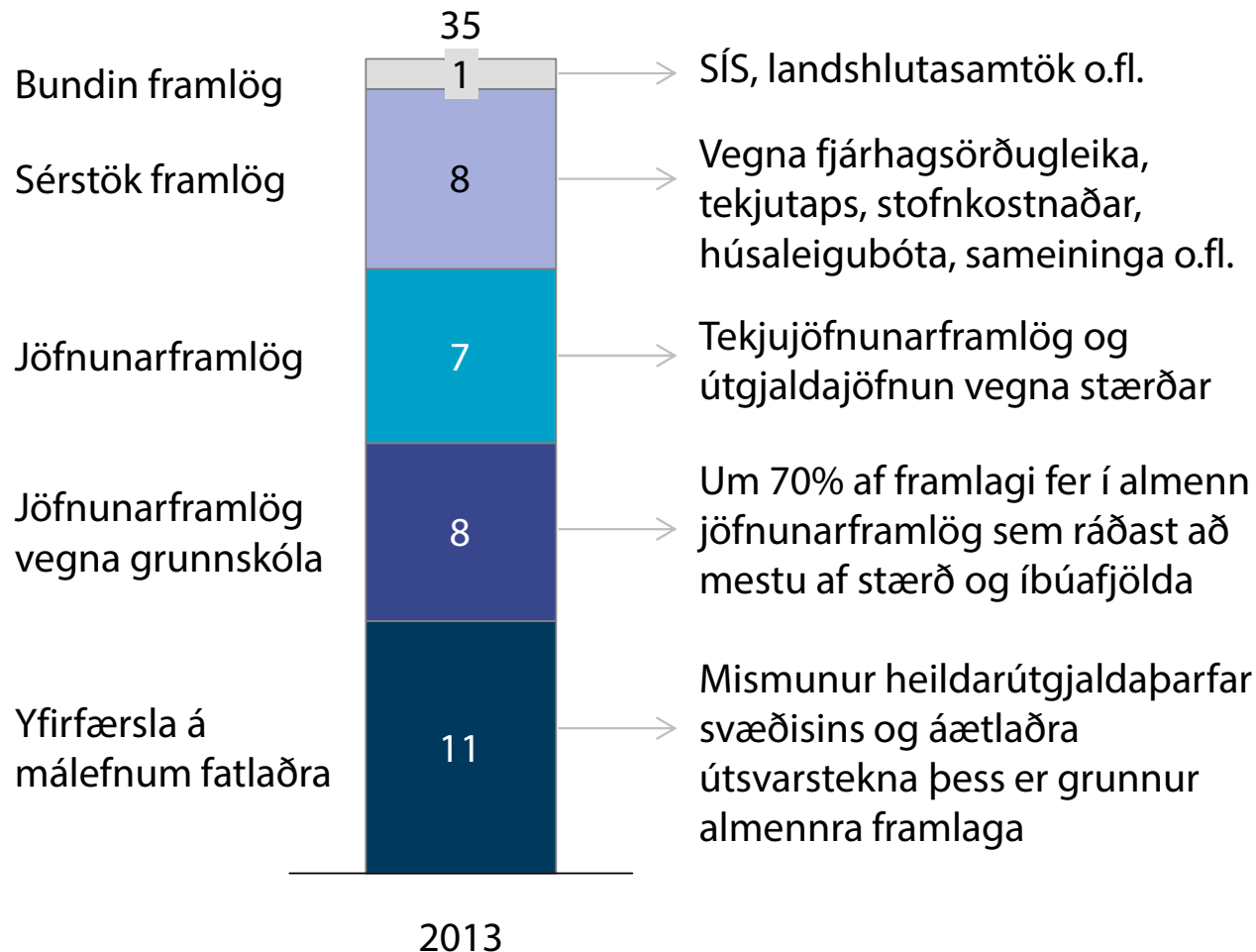
Framlög úr jöfnunarsjóði sveitarfélaga, þús. kr. á hvern íbúa (2013)

Fyrirkomulag úthlutunar úr jöfnunarsjóði skapar jafnframt neikvæðan hvata til rekstrarlegs aðhalds og sameininga

Framlög úr jöfnunarsjóði sveitarfélaga

Milljarðar króna, 2013

- Nánast allir útgjaldaliðir jöfnunarsjóðs miða að því að **draga úr afleiðingum** af óhagkvæmni lítilla sveitarfélaga og lakri fjármálastjórn
- Hvort tveggja er til þess fallið að **auka útgjöld sveitarfélaga** og þar með skattbyrði
- **Hvati til sameininga** er því lítill sem enginn

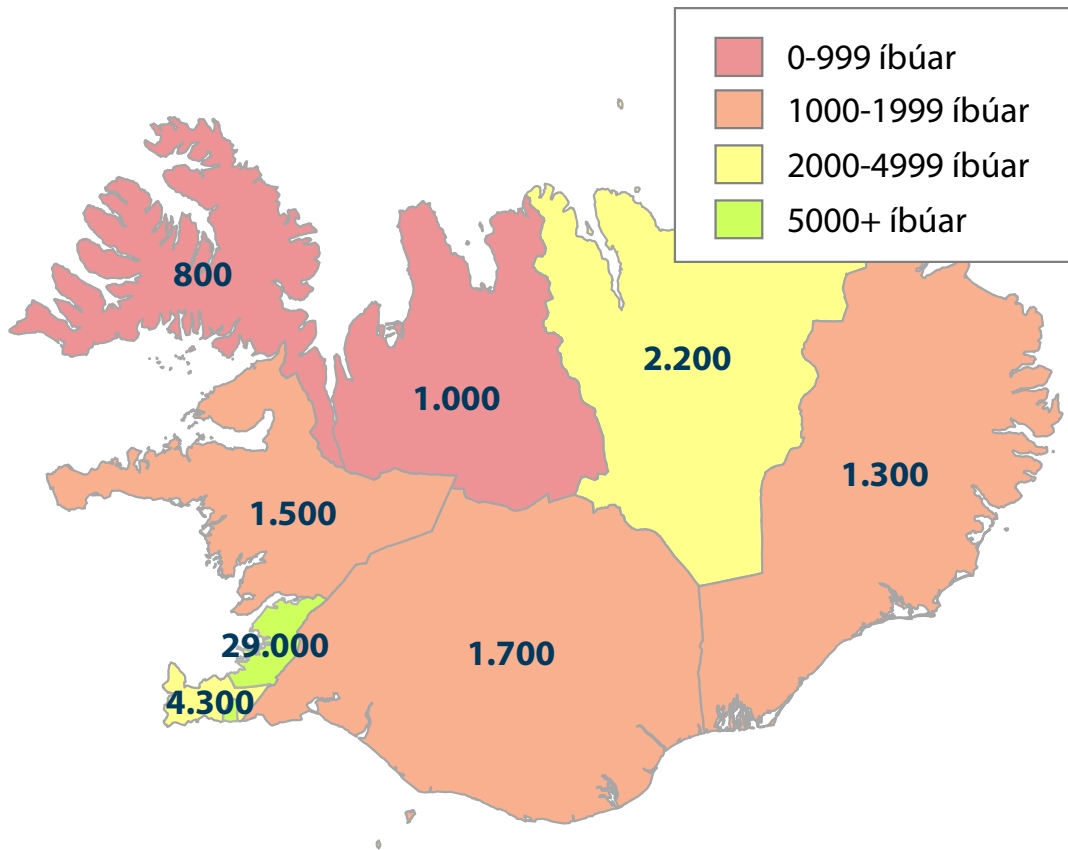
1. Hálfnað verk þá hafið er?
2. Aukin framleiðni nauðsynleg
3. Ávinningur sameininga
4. Þrándur og Þrándur í götu

5. Hvert ætti að stefna?

SRV benti á að fækka mætti sveitarfélögum úr 74 í 12 án þess að breyta núverandi landshlutaskiptingu

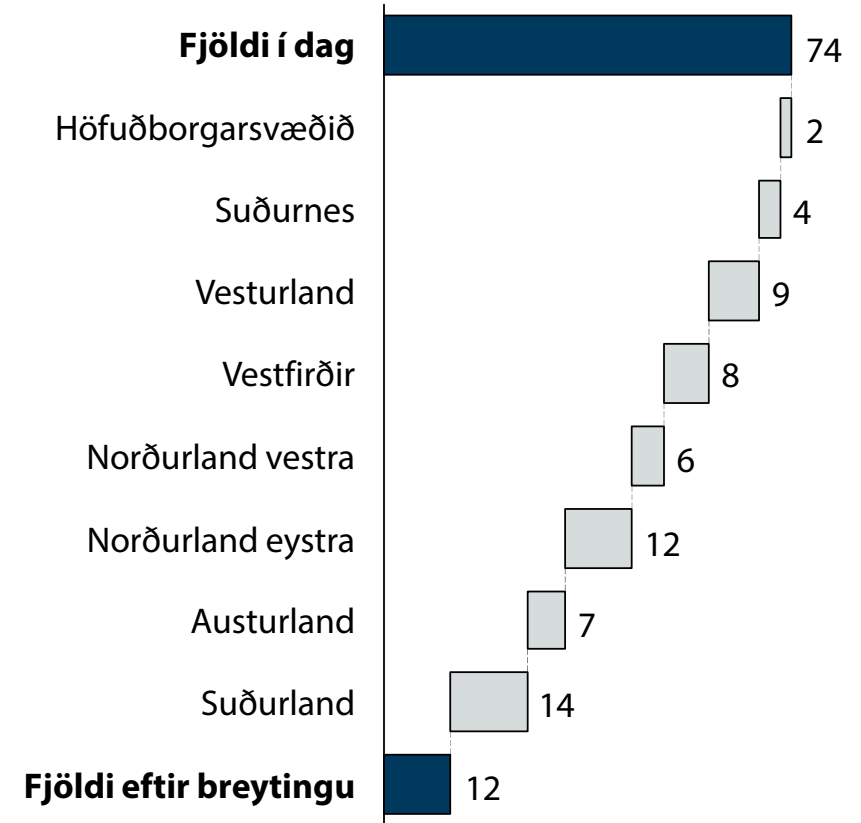
Núverandi íbúafjöldi sveitarfélaga á landsvísu

Meðaltals íbúafjöldi sveitarfélaga eftir landshlutum, 2012

Sameiningartillaga¹

Breyting á fjölda sveitarfélaga

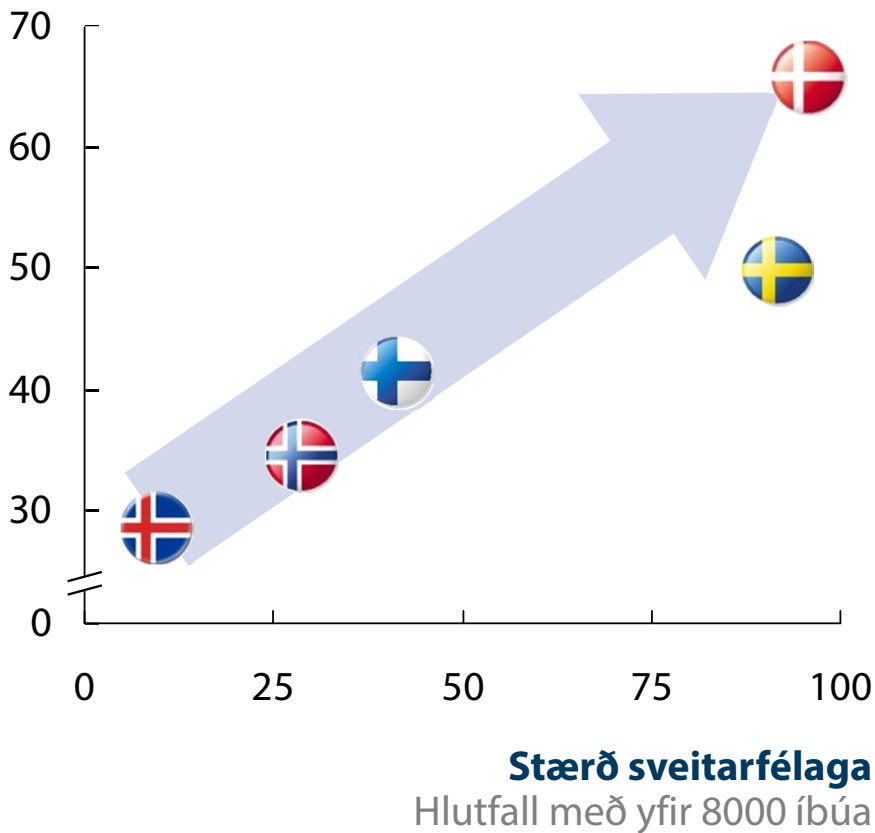
¹ Miðað er við að sveitarfélög sé að lágmarki með nálægt 8000 íbúa.

Að lokum er gott að hafa í huga að stærri og burðugri sveitarfélög geta tekið við fleiri verkefnum

Stærri sveitarfélög hafa aukna burði til að sinna verkefnum hins opinbera

Umfang verkefna

Hlutfall sveitastjórnarstigs af samneyslu

Eftir sameiningu geta þau tekið að sér fleiri verkefni sem tíðkast í nágrannalöndunum

Verkefni á sveitastjórnarstigi

Verkefni á sveitastjórnarstigi	Ísland	Nágrannalönd
Málefni fatlaðra	✓	✓
Leikskólar	✓	✓
Grunnskólar	✓	✓
Umsjón með öldruðum	✗	✓
Framhaldsskólar	✗	✓
Samgöngumál	✗	✓
Atvinnumál	✗	✓

VIÐSKIPTARÁÐ ÍSLANDS
ICELAND CHAMBER
OF COMMERCE

